

Andrzej M. Wyrwa

Łekno, gm. Wągrowiec, woj. pilskie,
St. nr 3, AZP: 43-41/44

Informator Archeologiczny : badania 23, 67-68

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

— Ponadto nadzorowano roboty instalacyjne na wielu innych odcinkach (rej. II, III, IX), zasypywanie wykopu 15 w rej. X (z zakonserwowaną rotundą romańską) oraz wybieranie zasypiska XIX-wiecznego w rezerwacie na międzymurzu na pln. od Smocznej Jamy (rej. VIII).

Badania będą kontynuowane.

Kraków — Zwierzyniec,
Kościół Salwatora,
AZP: 102-56

Muzeum Archeologiczne w Krakowie

Badania prowadziła mgr Teresa Radwańska. Finansowało MA w Krakowie. Czternasty sezon badań. Wczesne średniowiecze, czasy nowożytne.

Odsłaniano w dalszym ciągu zachodnią, nieistniejącą dzisiaj partię kościoła. Odkopano zakończenie południowego muru międzynawowego związanego z południowo-zachodnim pomieszczeniem narożnym obiektu. Zakończenie to ma w planie formę krzyża a łączy naprzeciw dawniej znanego filara 31. Ten ostatni filar stanowi element północnych podpór międzynawowych. Ponadto odkryto resztki północnego muru obwodowego kościoła.

Po kilkuletnich ostatnich badaniach można określić zachodnią część najstarszego kościoła Salwatora (I faza — z apsydą) z I poł. XII w., jako trójnawową bazylikę. Jej długość wynosiła ok. 27 m.

Kruszczevo, gm. Stara Biaba,
woj. płockie,
St. I, AZP: 48-54/13

Polska Akademia Nauk Instytut Historii
Kultury Materialnej Zakład Epoki Metali
w Warszawie

Badania prowadził dr Marek Dulnicz, uczestniczyła mgr Dorota Popławska. Finansował WKZ w Płocku. Trzeci sezon badań. Osada wczesnośredniowieczna (VIII-XI w.).

Otwarto dwa wykopy o powierzchni 40 m² oraz wykonano 320 odwiertów sondażowych. Stwierdzono występowanie ciągłej warstwy kulturowej z VIII w., zalegającej na powierzchni ok. 40 m², oraz zbadano 2 obiekty osadnicze z tego okresu.

Obiekt 16 (nieregularny, 210 x 180 x 32 cm) miał jednowarstwowe wypełnisko i zawierał wyłącznie kilkadziesiąt fragmentów naczyń ręcznie lepionych i górą obtaczanych, niekiedy zdobionych ornamentem linii falistych.

Obiekt 17 (260 x 160 x 50 cm) był w planie owalny. Wypełniała go w większości jednolita warstwa kulturowa, przy dnie stwierdzono zaleganie drobnych warstewek żółtego pyłu i spalenizny. Obiekt zawierał kilkadziesiąt fragmentów naczyń ręcznie lepionych i górą obtaczanych. Odkryto w nim także: tańcuszek 6 ogniwkowy, grot z dwoma zadziornami, nóż, blaszkę, punce (wszystkie przedmioty z żelaza) oraz kościany rytec garncarski (?).

Obiekty odkryte w 1989 r., podobnie jak obiekt 15 badany w 1988 r. (poprzednio datowany na VII w.) można datować na wiek VIII.

Badania osady zakończono.

Lusówko, gm. Tarnowo Podgórne woj. poznańskie St. 18 parz okresy brązu

Lekno, gm. Wągrowiec,
woj. piłskie,
St. nr 3, AZP: 43-31/44

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

Badania prowadził dr Andrzej M. Wyrwa z zespołem. Finansował UAM w Poznaniu. Siódmy sezon badań. Gród wczesnośredniowieczny (VII- poł. XII w.), romańska rotunda (I poł. XI w. ?), kościół gotycki (I poł. XIII — koniec XIV w.), późnogotycki obiekt sakralny (ok. XVI w. ?), rzędowe cmentarzysko szkieletowe.

Badania stanowiły kontynuację prac wykopaliskowych z lat 1982-1987. W 1988 roku nie prowadzono badań terenowych. Sezon ten poświęcono szczegółowemu opracowaniu materiałów pozyskanych w trakcie dotychczasowych prac wykopaliskowych.

W 1989 roku — prace archeologiczne zostały skoncentrowane w sektorze wschodnim stanowiska w wykopach 19, 20, 21, 22.

W części północno-wschodniej sektora wschodniego w bieżącym sezonie (wykop nr 19) kontynuowano rozpoznanie konstrukcji architektonicznych przylegających od północy do kościoła cysterskiego fazy A1. Uchwycono tu dwa fragmenty fundamentów (z dwóch różnych faz rozbudowy), stanowiące wg obecnej interpretacji część zabudowy zakrytych lub części klasztornej (?). W bieżącym sezonie nie uchwycono jeszcze pełnego przebiegu fundamentów, stąd też trudno na obecnym etapie rozpoznania o ich szczegółową interpretację.

W części południowej sektora wschodniego badania skoncentrowano nad szczegółowym rozpoznanie środkowo-wschodniej części wału i majdanu grodu (wykopy nr 20 i 22). W tym sezonie zdjęto tylko górne warstwy kulturowe związane z cmentarzyskiem zlokalizowanym wokół zabudowań sakralnych. Pod nimi odsłonięto warstwy związane z osadnictwem grodowym. W wykopie 22 odkryto fragment ceglanej konstrukcji będącej dwukomorowym grobowcem (grobowiec nr 1 i nr 2). Analizy konstrukcji i materiału archeologicznego wydobytego z jego wnętrza pozwala stwierdzić, że zbudowano go w okresie późnego średniowiecza na miejscu istniejącego tu już

wcześniej cmentarzyska, o czym świadczą występujące pod konstrukcjami ceglanych szkielety ludzkie. Grobowiec użytkowany na osi E-W.

Wewnętrzne wymiary dna grobowców:

nr 1 (północny) dł. 200-210 cm, szer. 100 cm,

nr 2 (południowy) dł. 200 cm — szer. 70-80 cm.

Zostały zbudowane od poziomu 87,60-87,70 m n.p.m. Ściany ich zachowały się do wysokości 50-60 cm. W ścianach występuje od 4-6 rzędów cegieł. Górne partie ścian zniszczone są przez orkę. Ściany biegnące po osi E-W (dłuższe) i ściana szczytowa zachodnia grobowca nr 1 — zbudowane są na szerokość dwóch cegieł. Pozostałe ściany (zachodnia grobowca nr 2 i cała wschodnia) na szerokość jednej cegły.

Grobowiec nr 1 ma trzy ściany zbudowane z niewypalonych cegieł o wymiarach 13-15 x 30-32-37 (?) x 10-11 cm połączonych białą zaprawą. Ściana działowa między grobowcem nr 1 i nr 2 oraz ściany grobowca nr 2 zbudowane są z cegieł wypalanych (wiśniówka) o wymiarach 12-15 x 27-30-32 x 10-11 cm, połączonych żółtą gliną.

Grobowiec nr 2 we wnętrzu był wylepiany gliną. Posiadał też glinianą „podłogę” o grubości 5 cm. Zachowała się ona fragmentarycznie. Ściana południowa w części zachodniej jest pochylona do wewnątrz pod ciśnieniem ziemi. Wg wstępnych obserwacji wydaje się, że grobowiec nr 2 był dobudowany do grobowca nr 1 (?). Układ cegieł w grobowcu nr 1 jest nieregularny; wozówka, główka, jak i (w tym samym terenie) wozówka, dwie główki. W ścianie północnej jej dolny poziom ma układ główkowy.

W grobowcu nr 2 obydwie ściany długie mają układ regularny — główka, wozówka, natomiast obie ściany krótsze ułożone są wyłącznie w układzie wozówkowym.

W grobowcu nr 1 (grób nr Ł.3/15/89) odstonięto szkielet osobnika męskiego w wieku 40-45 lat. Został on złożony w trumnie o wymiarach 50 x 185 cm umocnionej na narożnikach i w środku płaskimi żelaznymi okuciami w kształcie kątowników przybitych do desek długimi gwoździami. Zachowały się tu ślady drewna po trumnie. Pod trumną, przy szczycie od strony czaszki, podłożona była niewypalona cegła o wymiarach 12 x 27 x 10 cm. Zmarły był pochowany w pozycji wyprostowanej, na wznak, po osi E-W, głową na zachód. Ręce lekko zgięte w stawach łokciowych, dłonie były skrzyżowane na miednicy. W grobie nie było żadnego wyposażenia.

W grobowcu nr 2 odstonięto szkielet (Ł.3/25/89) płci żeńskiej zmarłej w wieku 45-50 lat. Pochowano ją w prostokątnej trumnie o wymiarach 55 x 180 cm. Trumna była zbudowana podobnie jak w grobowcu nr 1. Nie zachowały się ślady drewna. Zmarła była pochowana w pozycji wyprostowanej, na wznak, po osi E-W, głową na zachód. Ręce były zgięte w stawach łokciowych pod kątem 90°. Szkielet zachował się stosunkowo słabo. W grobowcu nie znaleziono wyposażenia, jedynie w warstwach ziemi zalegających bezpośrednio nad szkieletem znaleziono fragment bursztynu i srebrną monetę — denar poznański Ludwika Węgierskiego z II poł. XIV wieku. Pod tym szkieletem znaleziono niekompletny szkielet osobnika płci męskiej w wieku 40-45 lat. Istnieje przypuszczenie, że grobowiec nr 2 mógł być użytkowany dwukrotnie (2).

W trakcie eksploatacji wykopów nr 19-22 odkryto łącznie 28 grobów i skupiska luźnych kości ludzkich. Groby były ułożone na osi E-W, głową na zachód, w pozycji wyprostowanej. Wyposażenie grobów było bardzo ubogie. Między innymi w grobie Ł.3/24/89 znaleziono brązowy pierścionek i kabłączek skroniowy, w innych bardzo liczne ślady trumien, okucia trumienne i przedmioty żelazne.

Na podstawie badań antropologicznych wykonanych przez dr Elżbietę Miłosz skład rasowy badanej w latach 1982-1989 grupy występującej na cmentarzysku łeknieńskim przedstawia się następująco: element nordyczny 23,5%; laponoidalny 23,2%; armenoidalny 21,6%; śródziemnomorski 18,7%; paleoeuropoidalny 12,3%. Pod względem wymieralności populacja łeknieńska jest podobna do struktury i natężenia zjawiska innych grup średniowiecznych z terenu Polski. Liczba zmarłych dzieci jest bardzo niska i nie oddaje natężenia wymieralności w wieku dziecięcym. Średnia życia osób dorosłych wynosi 44,6 lat, co wydaje się wskazywać, że materiał kostny z cmentarzyska na stanowisku nr 3 w Łeknie może pochodzić z późnego średniowiecza.

Wydobyte w trakcie eksploatacji materiały — ceramika naczyńowa, ceramika budowlana, półfabrykaty z kości i poroża, kości ludzkie i zwierzęce są w trakcie opracowania i szczegółowych analiz.

W trakcie interdyscyplinarnych badań nad romańską rotundą, zestawiając wyniki niezależnie prowadzonych prac nad konstrukcją fundamentów i murów tego obiektu, analizy fizyko-chemicznej zapraw, analizy stratygrafii warstw przylegającej do rotundy bliżej sprecyzowano czas powstania rotundy w Łeknie na I poł. XI w.

W 1989 r. prowadzono też prace geologiczno-archeologiczne. W ich wyniku ustalono wstępny przebieg wałów grodu oraz układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych. Wyniki te będą weryfikowane dalszymi badaniami archeologicznymi. Do badań wykorzystano też metodę radiestezyjną.

W dalszym ciągu prowadzone są również interdyscyplinarne badania pozyskanego materiału archeologicznego.

Badania będą kontynuowane.

Łubienko, gm. Tarnowiec,
woj. krośnieński,
St. 1, AZP: III-72/—

Polska Akademia Nauk Instytut Historii
Kultury Materialnej Zakład Archeologii
Małopolski w Krakowie

Badania prowadziła mgr Anna Tyniec. Konsultacja naukowa dr hab. Helena Zoll-Adamikowa. Finansował WKZ w Krośnie i ZAM IIIKMPAN w Krakowie. Drugi sezon badań. Wczesnośredniowieczne cmentarzysko kurhanowe.

Badaniami objęto znajdujący się w zachodniej części cmentarzyska, kurhan D wraz z częścią terenu bezpośrednio do niego przylegającą.

Kurhan D. Kopiec o średnicy ok. 3 m i zachowanej wysokości nasypu ok. 25 cm. W nasypie wyróżniono